

A MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG A RENDSZERVÁLTÁS IDEJÉN

GÁBRIS GYULA

THE HUNGARIAN GEOGRAPHICAL SOCIETY IN THE YEARS
OF THE CHANGE OF REGIME

Abstract

The leadership election of the Hungarian Geographical Society in 1989 coincided by chance with a revolutionary change in the Hungarian social system. Changes affecting almost all aspects of the lives of Hungarians did not leave the Society untouched and their significance was so great that they defined almost every part of its activity. The main goal of the leadership in this situation was to adapt to the circumstances, prevent adverse effects, and find new ways of development offered by new opportunities to improve the possibilities offered by other options and to strengthen the unity of the Society in its content and appearance. Fortunately, the majority of the membership supported these changes and not only encouraged the presidency to act, but also helped it. The sense of liberty in the social life of Hungary has never greater than it was in this period.

Keywords: Hungarian Geographical Society, change of regime, financial and publishing problems, democratisation, national core curriculum.

Bevezetés

A Magyar Földrajzi Társaság 116. rendes közgyűlésén Marosi Sándor tiszteleti tagunk előadásában áttekintette a 120 éve alapított Társaság (eredetileg Társulat) eseményekben változatos történetét. Megállapította, hogy az eredményekben gazdag éveket bizony könnyen felejthető szakaszok váltogatták. Ebben nagy szerepe volt természetesen a mindenkori vezetésnek, de többször előfordult, hogy történelmi kényszerűség nyomására kellett megfelelő válaszokat adni. Ilyen országos sorsfordító esemény volt a Világháború következményeként az ország megcsonkítása, amikor a létszámában erősen megfogyatkozott és minőségileg is gyöngült Társaság újjáépítése vált szükségessé. Vagy az 1949-es tragédia, amikor politikai nyomásra felfüggesztették a Társaság működését, amit aztán 1952-ben csak teljesen új ideológiai alapokon lehetett visszaállítani. Ilyen helyzetnek ítéltjük az 1989-es rendszerváltást követő éveket is.

Előfordult az is, hogy az igazi értékítéletet az utódok mondták ki, hiszen az eseményekhez közel állók – esetenként irányítók – néha szubjektív véleménye a későbbiekben módosítást igényelt. Mégis abban a reményben állítom össze visszaemlékezésemet, hogy a benne foglaltak a későbbiekben is reálisnak, jellemzőnek és lényegesnek bizonyulnak majd.

Az 1989. évi tisztújítás véletlenül egybeesett a hazai társadalom, mondhatjuk forradalmi jellegű megváltozásával. Az életünk csaknem minden mozzanatára kiható változások nem hagyták érintetlenül Társaságunkat sem, és jelentőségük olyan nagy volt, hogy meghatározták tevékenységünknek csaknem minden részét. Az új vezetés legfőbb célja ebben a helyzetben az volt, hogy alkalmazkodva a körülményekhez kivédje a kedvezőtlen hatásokat, és megragadja az újfajta lehetőségek kínálta fejlesztés új módozatait, valamint, hogy tartalmában és külsőségeiben is erősítse a Társaság egységét, az egybetartozás gondolatát. Szerencsére tagságunk döntő többsége e változások mellé állt, és nemcsak cselekvésre bízta a vezetést, hanem segítette is. Utólag visszatekintve megkockáztatható a kijelentés: a társasági élet szinte soha nem volt mértékű pezsgése, felszabadultsága volt jellemző erre az időszakra.

Törvényi háttér

A Fővárosi Bíróság 1989. október 26-án – az egyesületekről szóló módosított 70/35. tvr. alapján – a Magyar Földrajzi Társaságot 458. szám alatt a bírósági nyilvántartásba bevezette. A Földrajzi Társaság életében alapvető változást jelentett, hogy ezzel megszűnt az államigazgatási felügyeletünk. A felügyelet lehetőségeiről – az akkor már „felpuhult diktatúrában” ki tudja mennyire valós voltáról – tanúskodik az 1952-ben újjáalakuló MFT Közgyűlésén elfogadott Alapszabály utolsó pontja, amelyet (az aláírásokkal együtt) érdemes ide illeszteni:

Hivatalos záradék

Azokban az esetekben, ha a Társaság az alapszabályokban előírt célját és előírását meg nem tartja, hatáskörét túllépi, államellenes működést fejt ki, a közbiztonság és a közrend ellen súlyos vétséget követ el vagy a tagok érdekeit veszélyezteti, a belügyminiszter ellene vizsgálatot rendelhet el, működését felfüggesztheti és végül azt fel is oszlathatja.

Budapest, 1952. október 31.

*(Koch Ferenc)
főtitkár*

*(Bulla Béla)
elnök*

*Belügyminisztérium.
Szám: 9151–17(4)1952. IV/9.B. M.*

*Láttam:
Budapest, 1952. november 5-én.*

*(Varga Aladár)
rendőrőrnagy
osztályvezetőhelyettes*

Az 1952 decemberi választmányi ülésen – az MTA II. osztályának javaslata alapján – „megválasztják” a Földrajzi Közlemények szerkesztőbizottságát. A záradék biztosítása érdekében az újra induló Földrajz Közlemények első száma szerkesztő bizottságának tagja lett Erényi Tibor, aki Budapesten történelem–földrajz diplomát szerzett 1950-ben; de már 1949-ben elvégezte a szakosított pártfőiskolát és az év októberétől a Munkásmozgalmi Intézet, illetve annak 1957-es utódintézménye, a Párttörténeti Intézet munkatársa, később igazgató-helyettese volt, majd 1989-től nyugdíjasként ugyanott dolgozott tovább; földrajzi tárgyú írása sohasem jelent meg.

Kétségtelen tény ugyanakkor, hogy az Akadémián keresztül nyújtott állami támogatás felvirágoztatta a Társaságot.

Gazdasági-pénzügyi gondok

A Magyar Tudományos Akadémia tehát felügyelet helyett Társaságunknak támogatója lett. Önálló gazdálkodó szervezetté váltunk, annak minden előnyével és hátrányával együtt. A visszakapott önállóság azonban igen bizonytalan gazdasági helyzetet teremtett.

1948 előtt rendelkezünk bizonyos vagyonnal – elsősorban értékpapírokkal és alapítványokkal –, amelyek, ha nehézségek, állandó pénzügyi gondok közepette is, de biztosították tevékenységünket. A háború után az értékpapírok elértéktelenedtek, az alapítványok pénzt elvitte az infláció. Az újáalakuláskor a Közgyűlésen a főtítkár bejelentette, hogy 1953. január 1-től az MTA titkári, pénztárosi, könyvtárosi, gyors- és gépírói, valamint hivatalsegédi státust biztosít a Társaságnak. Az Akadémia eme gyámkodása nyomán évtizedeken keresztül biztonságosan és anyagi gondoktól mentesen létezhattunk. A 80-as évek végétől ez a gondtalanság fokozatosan elmúlt; 1989-ben ugyan még a titkár, a könyvtáros és az adminisztratív-gazdasági alkalmazott bérét, a Földrajzi Közlemények nyomdai és terjesztési költségeinek egy részét, valamint bizonyos mértékű általános költségkeretet is biztosított az MTA, de a támogatás mértéke a következő években radikálisan megcsappant. A titkári állást 1994-ben fel kellett mondani, a könyvtáros fizetése a kétezres évek elején szűnt meg, a gazdasági vezetői állásra pedig 2012-től csak „félpénzt” kaptunk. 2010-ben az MTA X. Osztály ülése a Közleményekre a korábbi években kapott 1 millió forintot megfeleltette: félmilliót az FKI lapja a Földrajzi Értesítő kapott, és csak a maradék lett a Társaságé. 2017-től pedig már az Akadémiát „támogattuk” a könyvtár helyiségeinek évi 3 810 000 forintos bérleti költségével, ami 2021-ben 4 816 000-re, 2022-ben pedig előreláthatólag több mint 6 800 000 forintra fog emelkedni.

Sürgősen új források felkutatására, megteremtésére lett szükségünk. Éltünk a szakmailag földrajzhoz kapcsolódó különféle *pályázati lehetőségekkel*, amelyekre egyre jobban rákényszerültünk, mert hozadékuk enyhítette anyagi gondjainkat. Az Akadémia keretéből támogatást nyertünk pl. a könyvtár fejlesztésére, külön költségkeretet az adminisztráció, a szerkesztőségi és tudományos munka fejlesztése céljából a Társaság számítógépes rendszerének kialakításának megkezdésére. Utóbbihoz hozzájárult, hogy támogató vállalatokat kerestünk meg, és így sikerült beszerezni számítógépet, perifériákat és programokat. A szervezőmunka számára nagyon lényeges számítógépes adatnyilvántartás kialakítása így is csak 1993-ra történt meg.

Az egyre gyérülő akadémiai támogatás mellett lényeges volt a *tagdíjakból* befolyt összeg is, ami állandó, de sajnos fokozatosan csökkenő arányú bevételt jelentett. 1990-ben 100 százalékos tagdíjmelést fogadott el a Közgyűlés (ebben az évben a taglétszám 1690 fő, melyből 361 ifjúsági tagunk volt), majd a folyóirat 1993-ban illetménylappá válásakor a kiadási költségek fedezését az ismét növelt tagdíj segítette. A rendes tagok ekkor évi 600, az ifjúsági és nyugdíjas tagjaink 300 forintot fizettek.

Hároméves futamidejű, csaknem másfél milliós *OTKA pályázatot* nyertünk el, amelyből a Társaság anyagi lehetőségein, működési feltételein is javíthattunk. Sikeres pályázatot nyújtottunk be a Nyitott Társadalom Alapítványhoz a Földrajzi Közlemények tervezett nemzetközi (angol nyelvű) kiadványának fedezete céljából.

Fontosnak tartottuk, hogy az alkalmi adományok helyett – vagy azok mellett – *rendszeres pénzforrásokra* is szert tegyünk. Ezért hozta létre a Magyar Földrajzi Társaság és a Magyar Tudományos Afrika expedíció két vállalat, a Noveco és a Novofilm segítségével a Teleki Sámuel *Alapítványt*. Az alapítványok tőkéje azonban a várható infláció során viszonylag gyorsan elértéktelenedhet, ezért alapítványi vállalkozást – Nomád Safari néven működő expedíció szervező és tanácsadó utazási irodát – alakítottunk, amely vállalkozás nyeresége az alapítványba befizetve adómentessé vált. Az alaptőke növelése céljából több intézményt kerestünk föl sikerrel, és néhány tagtársunk egyéni befizetéssel is hozzájárult az Alapítvány növeléséhez.

Erőfeszítéseink ellenére véglegesnek mondható megoldást nem sikerült találni, és azóta is minden évben újra meg újra meg kell küzdeni minden fillérért.

Szervezeti élet átalakítása, demokratizálása

A legnagyobb fokú társadalmi változás a demokratizálódás megindulása és lassú kibontakozása volt. Már az 1989. évi tisztújító közgyűlésen ismételten bevezetett *kettős jelölés* ennek első jeleként volt felfogható. Ez a választási forma mindig jellemzője volt társasági életünknek, amely azonban korábban csorbát szenvedett. Az 1952-es újjáalakuláskor a jegyzőkönyv szerint: „az elnök ismerteti az MTA Földrajzi Állandó Bizottsága által a tisztikarba és a választmányba jelöltek névsorát”. Ugyanekkor javasolja a közgyűlésnek, járuljon hozzá, „hogy a Társaság a titkári és pénztárosi tisztségeket az Akadémia által később kinevezett személyekkel töltesse be”. Evekkel később a választmányi tagok esetében újra életbe lépett a kettős jelölés.

Az 1990-ben kodifikált *új Alapszabály* kidolgozásakor visszanyúltunk a „gyökerekhez”. Az alapítók által alkotottn kívül az 1945 előtti idők valamennyi alapszabályát, módosítását megvizsgáltuk, mérlegre tettük és az új időknek megfelelőket felelevenítettük. Az 1952-es alapszabályból is megtartottuk azokat a részeket, amelyek összhangban voltak a változásokkal.

A közgyűlésnek is nagyobb rangot kívántunk adni, mert a Budapesten tartott gyűlésekre a közoktatásban dolgozó vidékiek csekély létszámában jelentek meg. Akkor jó megoldásnak tűnt a *vándorgyűlések és közgyűlések összekapcsolása*. 1989-ben Békéscsabán több mint háromszáz, 1990-ben Miskolcon kétszáz fölött volt a – nagyrészt nem fővárosi – résztvevők száma. Sajnos a későbbiekben – nem a Társaság hibájából – ez a forma meghaladottá vált.

Az 1986-os közgyűlési botrány – amelyet a kor szokásának megfelelően elkentek – tanulságaként megtörtént az *adományozható kitüntetések* újraszabályozása, egységesítése, az évente adható elismerések számának radikális csökkentése, valamint az Alapszabály függelékében történt rögzítése abból a célból, hogy a mindenkori betarthatóságot biztosíthassuk. A szabályozás lényege a kitüntetések nyakló nélküli osztogatása következtében előállt elértéktelenedés megállítása volt. 1985-ben pl. hat Lóczy-érmet szavazott meg a Közgyűlés, a következő évben pedig tízet javasolt az érembizottság. A cirkusz akkor tört ki, amikor Pinczés Zoltán (kitüntetett) felállt és kijelentette, ilyen helyzetben nem veszi át az érmet. Végül egyetlen érem átadása sem történt meg ekkor. A Társaság nem tanult az esetből; 1987-ben hat (1988-ban nyolc) tiszteleti tagot választottak meg és tíz tagtársunk, valamint három szervezet kapott „szocialista földrajzért” oklevelet. Szimbolikus volt akkor, hogy ez utóbbi kitüntetést átneveztük, és először 1991-ben *Pro Geographia* néven kapott öt tagtársunk ilyen oklevelet.

Formalitásnak tűnhet, de a szocializmus alatt elterjedt címkórság és pozíció hajhászás másik megnyilvánulása is sikerült megváltoztatni. A 81. Közgyűlés (1959. április 10.) „a kollektív vezetés hatásosabb érvényesítése érdekében” megszavazta, hogy az alelnökök az „előkelőbb” társelnök címet kapják és megemlék a számukat. Mindjárt öt személyt meg is választottak. A cím valódi értelme senkit sem zavart: a társelnökök definitíve egyenrangúak, és nincs fölöttük senki a hierarchiában, s így tulajdonképpen nem lehetett volna elnöke sem a Társaságnak. Ezért 1993-ban a Közgyűlés visszaállította az eredeti „*alelnök*” elnevezést.

Demokratizálódó lépésnek tekinthető, hogy a jelölőbizottság az új választmányi tagokra, az érembizottság pedig a kitüntetettekre vonatkozó ajánlásokat az eddigihez képest sokkal szélesebb körből merítette.

Fontosnak tartottuk, hogy legyen megfelelő *arcuata* a Magyar Földrajzi Társaságnak: szerepeljen többet az ország nyilvánosságá előtt is különböző programokkal, legyen jelvé-

nye, uram bocsá' trikója, amivel tagjaink a másoktól való különbözőségüket és ugyanakkor egybetartozásukat is jelképezhetik (pl. a Vándorgyűlések meleg nyári napjain). Ebbe a körbe illik, hogy Alapítványunk 1991-ben sikeres propagandatevékenységet (Road Show) végzett egyetemi és főiskolai városokban: Budapesten, Szombathelyen, Debrecenben, Szegeden, Miskolcon, Győrött, Egerben és Pécsen. Ennek sajnós nem lett folytatása.

A Földrajzi Közlemények

A Földrajzi Közlemények ügyében elsőként nem a súlyos anyagi kérdés jelentkezett. Még 1989 végén Pécsi Márton az alábbi levélben fordult az új vezetéshez:

*Bora Gyula, az MFT elnöke és
Gábris Gyula, az MFT főtájkára részére*

Kedves Barátaim!

Hivatkozva a Magyar Földrajzi Társaság folyóiratának, a Földrajzi Közlemények szerkesztéséről folytatott szóbeli megbeszéléseinkre, ezúton írásban is kérem, hogy a főszerkesztői feladatkört az újonnan választott főtájkár vegye át.

A Földrajzi Közlemények főszerkesztője tisztet több mint három évtizeden át töltöttem be. Kezdetben, mint főtájkár, majd utódaim nem kívánták átvenni, ezért maradtam évtizedeken át folyóiratunk irányítója.

Kívánok az új szerkesztőségnek további sok sikert és eredményességet. A magam részéről tanácsaimmal és munkámmal továbbra is minden segítséget megígérek.

Tisztelettel

Pécsi Márton

1989. december 12.

Érdekes, de nem meglepő hatása volt ennek a levélnek. Kinyíltak tagtársaink asztalfiókjai és bőven ömlöttek a rég elkészült tanulmányok, hosszabb-rövidebb különböző műfajú írárok. Nehéz volt a válogatás, a cikkek besorolása – de ugyanakkor az is kiderült, hogy bizony több munka jogosan lapult az íróasztalok mélyén, mert nem ütötte meg azt a mértéket, ami elvárható volt. Részben kicserélődött és létszámában csökkent a szerkesztőbizottság, és tagjai elhatárolt feladatokat kaptak. Mindenesetre 1989 óta a mindenkori főtájkár a Közlemények főszerkesztője, ahogyan a hagyományok diktálják.

A folyóiratunk kiadásának anyagi alapja az MTA támogatása volt.

Az Akadémiai Kiadónál megjelenő folyóiratok szerkesztősegei közül elsőként kértük a kiadás átvételét, vállalva, hogy az árbevétel és a valós kiadások közötti különbség – az ún. ráfizetés – évi összegét finanszírozó akadémiai támogatásból saját *magunk szervezzük és végezzük szaklapunk előállítását*. Felbontottuk a kedvezőtlen és gazdaságilag áttekinthetetlen szerződést az Akadémiai Kiadóval. Meg kellett ezt tennünk azért is, mert elfogadhatatlan árakat akartak diktálni: az 1990/1-2. összevont szám megjelenése után pl. közölték, hogy az arra az évre kapott teljes akadémiai keret elfogyott! Több hónapig tartó partnerkeresés, ártárgyalás után jutottunk el az akkori megoldáshoz: a Microtoll Kft. végezte a számítógépes szerkesztést, tördelést, és az ELTE Sokszorosító üzeme a nyomást, a kötési munkákat. Új szerződést kötöttünk a terjesztőkkel (HELIR, ill. a

Kultúra), átszerveztük a cserepéldányok elküldését stb. Ebben a konstrukcióban nem kellett csökkentenünk folyóiratunk terjedelmét – ahogy az Akadémiai Kiadó igényelte volna – és rendszeressé tehattük a megjelenést is.

A Földrajzi Közlemények visszanyerte régi formátumát (a nyolcvanas és évek végén, sőt még 1990 elején is méltatlan módon írógépen készült és igénytelen nyomdai formában adta közre az Akadémiai Kiadó lapunkat). 1993 elejére sikerült megszüntetni a lemaradást is. Legjobb hagyományaink folytatását jelentette az év terméséből válogatást nyújtó *nemzetközi kiadás* (Abrégée) felújítása. Az első szám 1992-ben a washingtoni IGU-konferencia alkalmából jelent meg. Ennek sajnos egyetlen folytatása lett, a Nemerkenyi Antal főtítkár által hasonló módon 2002-ben szerkesztett *International Edition*. Legfontosabb eredménynek azonban azt tarthatjuk, hogy a Közgyűlés 1993. évi határozata ismét *illetménylappá* minősítette a Földrajzi Közleményeket. Ezzel a lépéssel egyszerre szolgáltuk a szakmai ismeretek széles körű terjesztését, és a hírek, beszámolók közreadásával a szorosabb kapcsolattartást tagságunkkal.

Kevésbé volt eredményes két másik kiadvány megmentésére tett kísérletünk. A 26 évfolyamot megért „Föld és Ég” címen megjelenő ismeretterjesztő folyóirat kiadásában tervek szerint 1992 januárjától a TIT mellett Társaságunk is részt szándékozott venni és ezért is módosult a neve a régi nagy sikerű kiadványunknak megfelelően „A Földgömb”-re. Sajnos a kiadás finanszírozásának kérdéseit hosszabb távon nem sikerült megoldani és egy évfolyam (1993) megjelenése után a folyóirat megszűnt. Az más kérdés, hogy 1999-ben Nemerkenyi Antal főtítkárunk kemény és szívós munkával újraindította az ikonikus folyóiratunkat, amely a mai napig jelen van a piacon. Az anyagi források hiánya miatt szüneteltetett „Földrajztanítás” újraindítására jelentős pénzügyi támogatást remélhettünk a Művelődési és Kulturális Minisztériumtól. A tervek szerint ennek is Társaságunk lett volna a kiadója, de később itt is leküzdhetetlen pénzügyi akadályok tornyosultak.

Nemzeti Alaptanterv

Az új Alapszabály megfogalmazta, hogy a Magyar Földrajzi Társaság *a földrajz szakmai érdekképviseletét ellátó szervezet*. Ezért Társaságunk komoly erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy a Nemzeti Alaptanterv kidolgozása során érvényesítse a földrajz és a földrajztanárok e kérdésben elfoglalt álláspontját. Az 1991. évi vándorgyűlésünk kiemelkedő jelentőségű témája volt az akkor alakuló Nemzeti Alaptanterv tervezetének megvitatása. A szombathelyi vándorgyűlésen dolgoztuk ki ennek fő vonalait és határoztuk meg két lényeges sarokpontját:

1. a földrajz maradjon egyben és ne válasszák szét a természettudományok, ill. a társadalomtudományok két műveltségi területébe;
2. az alaptanterv mélységét, megfogalmazását érintő tartalmi kívánalmak.

Az Oktatásmódszertani Szakosztály csaknem 100 tagunk részvételével rendezett ülésén a NAT kidolgozóinak jelenlétében vitatta meg, és fejtette ki hozzászólói útján álláspontunkat ezekben a kérdésekben. Az ülés eredményeként egy alkalmi tantervi bizottság összeállította az egységes műveltségi terület tantervét, és annak bevezetését sürgető indoklását (1. a Földrajzi Közlemények 1992/1-2. 93. oldal).

Időközben többször tárgyalásokat folytattunk a kérdésben ugyancsak erősen érdekelt Magyarhoni Földtani Társulat, a Meteorológiai, valamint a Hidrológiai Társaság képviselőivel, a Minisztérium ezügyben illetékes helyettes államtitkárával. Februárban már ezt az egyeztetett álláspontot fogadta el a NAT szerkesztőbizottsága, és a Székesfehérváron

márciusban tartott konferencián „Földünk–környezetünk” címmel önálló műveltségi útlektént vitatták meg javaslatainkat a megjelentek.

Ez a kérdéskör azóta is elsőrendű fontosságú és sajnos itt is szinte évről-évre újra meg kell küzdeni érdekeink védelmében.

Nem volna helyes azonban a meg nem oldott kérdések elhallgatása. Ezért térek ki röviden a *Társaság könyvtárának* helyzetére, kezdve egy idézettel az 1993-as főtítkári beszámolóból: „Nyugdíjazás előtt álló könyvtárosunk egészségi állapota, valamint kora szükségessé (és lehetővé) teszi a rendcsinálást, sőt a könyvtár teljes átszervezését. Ennek előkészületei megtörténtek, a választmány legutóbbi ülésén jóváhagyta azokat az alapelveket, amelyek szemmel tartásával ez a nehéz probléma megoldható”.

E sorokat akár néhány évvel ezelőtt is leírhattuk volna. A Könyvtár örök problémája sajnos ma is aktuális és megoldásra vár.

A szak- és területi osztályok munkája

A Magyar Földrajzi Társaságban az alapszabályszerű célok elérése érdekében végzett tevékenységeknek a fent vázolt körülmények csupán a keretét adhatták meg: a társasági élet mindennapi és egyben lényegi munkája *a szakosztályokban és a területi osztályokban* zajlik. Ezek részletezése erősen meghaladná jelen írás kereteit. Általánosságban mégis megfogalmazható, hogy alapvetően ott is ugyanazokkal a gondokkal kellett szembenézni: a működési keretek, a kiadványok, a rendezvények pénzbeli fedezetének megszerzése vált fő kérdéssé. Általában megszűntek a támogatások azon formái, amelyek eddig segítettek a működés feltételeinek kialakításában (városi, megyei tanácsok, TIT, egyéb szervezetek támogatásai, adományai). Ennek pótlására a különböző alapítványok megpályázása, támogató vállalkozások elérése volt a megoldás.

A szakosztályok és osztályok változó sikerrel, de akkor lényegileg megbirkóztak ezekkel a feladatokkal. Folytatódtak pl. a Borsodi Földrajzi Hét, a Nyírségi Földrajzi Napok, a Debreceni Földrajzi Hét rendezvénysorozatai, vagy az Oktatásmódszertani Szakosztály szervezésében az Általános Iskolai Földrajztanárok Nyári Akadémiája. A továbbra is megjelenő kiadványok közül megemlítendő a Területi Kutatások c. folyóirat, az Orvosföldrajzi Szakosztály világon egyedülálló és angol nyelven megjelenő *Geographia Medica* folyóirat és Supplement-je, a Győri Tanulmányok sorozat, a hagyományos Borsodi Földrajzi Évkönyv és az Érden megjelenő Földrajzi Múzeumi Tanulmányok.

Az átlagosnál több *földrajzi versenylehetőség* nyílt meg a diákok számára. Az általános iskolások részére első ízben Egerben megrendezett Teleki Pál országos földrajz–földtan tanulmányi verseny a mai napig nagy sikerrel folytatódik. A Természettudományi Társulat szervezésében és Társaságunk támogatásával évente sikeres sorozat sem valósulhatott volna meg az ügyet az ország minden megyéjében felkaroló és diákjaikat felkészítő földrajztanárok százainak aktív részvétele nélkül.

Összefoglalás

Az 1989. évi tisztújítás véletlenül egybeesett a hazai társadalom, mondhatjuk forradalmi jellegű megváltozásával. Az életünk csaknem minden mozzanatára kiható változások nem hagyták érintetlenül Társaságunkat sem, és jelentőségük olyan nagy volt, hogy meghatározták tevékenységünknek csaknem minden részét. Az új vezetés legfőbb célja ebben a helyzetben az volt, hogy alkalmazkodva a körülményekhez kivédje a kedvezőtlen hatá-

sokat, és megragadja az újfajta lehetőségek kínálta fejlesztés új módozatait, valamint, hogy tartalmában és külsőségeiben is erősítse a Társaság egységét, az egybetartozás gondolatát.

A tanulmány részletesen bemutatja a megváltozott gazdasági helyzetet és a további működéshez szükséges anyagi források felkutatására tett erőfeszítéseket, a szervezeti élet átalakítására, demokratizálására szolgáló intézkedéseket, a kiadványaink, elsősorban a Földrajzi Közlemények megjelenésének biztosítását, átalakítását és illetménylappá nyilvánítását. Az új Alapszabály szerint a Magyar Földrajzi Társaság *a földrajz szakmai érdekképviseletét ellátó szervezet*. Ezért Társaságunk komoly erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy a Nemzeti Alaptanterv kidolgozása során érvényesítse a földrajz és a földrajztanárok e kérdésben elfoglalt álláspontját.

GÁBRIS GYULA
ELTE TTK Természetföldrajzi Tanszék, Budapest
gabris@ttk.elte.hu

IRODALOM

- A Magyar Földrajzi Társaság alapszabálya 1990. – Földrajzi Közlemények 114. (38.) 3–4. pp. 212–220.
A Magyar Földrajzi Társaság 113., tisztújító közgyűlése 1989. – Földrajzi Közlemények 113. (37.) 4. 337–339.
A Magyar Földrajzi Társaság 116., rendes közgyűlése 1992. – Földrajzi Közlemények 116. (40.) 3–4. 217–218.
A Magyar Földrajzi Társaság 117., tisztújító közgyűlése 1993. – Földrajzi Közlemények 117. (41.) 1. pp. 205–206.
GÁBRIS GY. 1990: Főtitkári jelentés – Földrajzi Közlemények 114. (38.) 3–4. pp. 225–228.
GÁBRIS GY. 1991: Főtitkári jelentés – Földrajzi Közlemények 115. (39.) 3–4. pp. 238–239.
GÁBRIS GY. 1992: Főtitkári jelentés az 1991/1992. évről. – Földrajzi Közlemények 116. (40.) 3–4. 219–221.
GÁBRIS GY. 1993: Főtitkári jelentés. – Földrajzi Közlemények 117. (41.) 3. pp. 206–208.
HORVÁTH G. 1990: Beszámoló a Magyar Földrajzi Társaság 43. Vándorgyűléséről és 114. Közgyűléséről. – Földrajzi Közlemények 114. (38.) 3–4. pp. 221–223.
KOCH F.–BULLA B. 1953: A Magyar Földrajzi Társaság alapszabálya. – Földrajzi Közlemények 77. (1.) 1–2. pp. 143–149.
LERNER J. 1991: Beszámoló a Magyar Földrajzi Társaság 44. Vándorgyűléséről és 115. Közgyűléséről – Földrajzi Közlemények 115. (39.) 3–4. pp. 236–237.
Választmányi ülések 1952. szeptember 6., december 5., 1953. január 9., február 6., március 6., április 10., május 8., június 5. – Földrajzi Közlemények 77. (1.) 1–2. pp. 152–153.